

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ Η'. (Εξάμηνο Β')

✱ ΑΘΗΝΑ, 11 ΤΟΥ ΕΛΩΝΗΡΗ 1910 ✱

ΑΡΙΘΜΟΣ 399

Ένας λαός υφώνεται άμα δείξη πώς δέ φοβείται την αλήθεια.—ΨΥΧΑΡΗΣ.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΘΗΝΙΩΤΗΣ. Αθηνιώτικα γράμματα.

ΛΕΚΑΣ ΑΡΒΑΝΙΤΗΣ. Σε τάφο κόρης (μετάφρ. από τον Keats).

ΜΑΡΙΟΣ ΒΑΡΒΟΓΑΝΗΣ. Μουσική και κριτική.

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ. Φυλλάδες του Γεροδίου (συνέχεια).

Ο ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ. Θεατρικά — Τέσσερα πρωτότυπα.

Μ. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ. Σε τρεις στίχους.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ. Οι Μισογλωσσοί (ένα γράμμα).

ΤΟΥΡΚΟΜΕΡΙΤΗΣ. Στερνός άγώνας.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ—ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΜΑΣ—ΒΑΡΒΑΡΟΠΑΖΑΡΟ—Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ—Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ.

ΣΤΕΡΝΟΣ ΑΓΩΝΑΣ

“Αμα οί Τούρκοι μισοσπούδαξαν τὸ νέο πολιτισμὸ καὶ τυλιχτήκανε τὴν παχειὰ προθεΐά του, ἤρθαν ἄξαφνα νὰ μᾶς ἀγκαλιάσουνε, ὄχι βέβαια γιὰ τὰ μαύρα μας μάτια, παρὰ γιὰ τὴ μαύρη μας τύχη.

Ἡ πονηριά τους φάνηκε ἀμέσως κατόπι ἀπὸ τὴ Συνταγματικὴ τὴν Ἀποθέωση, τότες ποὺ ἀναφέρνανε στοὺς δημοσιογραφικοὺς καλοθελητάδες τους πολλὰ καὶ χρυσὰ γιὰ τοὺς Ὀθριοὺς, τοὺς Ἀρμένηδες καὶ τοὺς ἄλλους Ὀθωμανοὺς πολίτες, ὅμως μόλις μιὰ φορὰ στίς δέκα μιτὴ λέξη γιὰ τοὺς πιδ σημαντικοὺς συντοπίτες τους.

Δεύτερὴ τους κατεργαριά, ἡ πολιτικὴ τους στίς ἐκλογές τῆς πρωτογέννητης Ὀθωμανικῆς Βουλῆς, τὸ κουτσούρεμα τῆς Ἑλληνικῆς ἀντιπροσωπείας μὲ γνήσια τούρκικα μέσα.

Σκόλωσε ἡ δουλειὰ ἀπὸ τότες. Τὰ ὄσα ἀκολούθησανε κατόπι, ἀπὸ τὰ Προνόμια Ἰσα μὲ τὸ Κρητικὸ τὸ ζήτημα, εἶταν ἀναπόφευγα, εἶναι καὶ γνωστά.

“Ὅλα μαρτυροῦνε ἓνα καὶ μονάχο πράμα, πὼς οἱ Τούρκοι δὲ φοβοῦνται κανένα στὸν κόσμο ὄσο τὸν προπατορικὸ τους τὸν ἐχθρὸ, τοὺς Ρωμιοὺς. Τοὺς κρατᾶνε πάντα ἀγκαλιασμένους, εἶναι αἰθήθεια. Δηλαδή τοὺς Ὀθωμανορωμιοὺς, ποὺ εἶναι κ' οἱ πιώτεροι. Ὅμως τὰγκάλιασμά τους φέρνει ἀσφυξία. Ὁ σκοπὸς τους αὐτὸς εἶναι.

Ἐσοκίζουνε τὸ λαϊμὸ τους (διαβάστε τὴν

Τανὶν) νὰ ξεχωρίσουνε Ὀθωμανοἕλληνες ἀπὸ Ἑλλαδικοὺς, καὶ νὰ πείσουν τὸν κόσμο πὼς αὐτοὶ οἱ Ἑλλαδικοὶ εἶναι ἡ σκανταλόπετρα ποὺ τοὺς χαλνᾶει τὴ συνταγματικὴ τους ἰσορροπία. Καὶ στὴ λύσσα τους ἀπάνω, ξεχνώντας πὼς ἐχτὲς ἀκόμα ὁ κόσμος τοὺς πῆρε μὲ τὴ μασιὰ ἀπὸ τὰ τέλματα τῆς βαρβαρῶσύνης καὶ τοὺς ἀπόθεσε στὸν ἥλιο νὰ στεγνώσουνε καὶ νὰ ξεθρωμίσουν, ξεσφεντονίζουνε (διαβάστε τὴν Τανὶν) ἐλεεινὰ μωρολογήματα γιὰ τὸν Ἑλληνικὸ τὸ βαρβαρισμὸ, καὶ γιὰ τὴν ἀπάτη ποὺ ἔπαθε ὁ κόσμος νομίσαντάς τους γνήσιους Ἑλληνες. Τὰ σαλιαρίζουν αὐτὰ, καὶ καμώνονται πὼς δὲν ξέρουν πὼς ἐμεῖς οἱ Τουρκομεριτες, οἱ προστατευόμενοι τους, τὰ παίρνουμε αὐτὰ γιὰ δικὰ μας, ἐπειδὴ ὄλοι μας Ἑλλαδικοὶ εἴμαστε, κ' Ἑλλαδικὰ εἶναι τὰ ὄνειρά μας.

Μὰ ἡ αὐτάδεια τους πῆρε δρόμο ἀκέμα πιδ μακρινό. Πῆγε ὡς τὴν Ἀγγλία. Δὲν εἶναι πολλὲς μέρες ποὺ ἡ Τανὶν, γράφοντας γιὰ τὴ μετανιωμένη τάχα πολιτικὴ τῆς Ἀγγλίας, καὶ συχαίροντάς τηνε, πῆρε στάσιμο ἵπποτικὸ καὶ συχώρεσε τίς συκοφαντίες τοῦ Γκλάδστονα, τότες ποὺ σφάζανε δεξὰ ζερβὰ Βουλγάρους κι Ἀρμένηδες.

Τούρκικες ντελικατέτσες, ποὺ ὅμως ἐμᾶς δὲ μᾶς ἀποθλέπουν. Ἐμᾶς τώρα μᾶς ἀποθλέπει ἓνα καὶ μονάχο πράμα. Οἱ Τούρκοι: ἔκαμαν τὸ ἐπαναστατικὸ κίνημά τους γιὰ νὰ γλυτώσουν τὸν Τουρκισμὸ. Αὐτὸ τὸ καταφέρνανε ὅπως ὅπως, μὰ ὡς τόσο κρατᾶνε τώρα στὴν ἀγκαλιά τους στοιχεῖο ἀπὸ τὰ πιδ ἀντιτουρκικὰ ποὺ ὑπάρξανε. Μποροῦσανε ἀλλιῶς νὰ τὴν πιάσουνε τὴ δουλειὰ, καὶ νὰ μᾶς δείξουν ἀληθινὴ προθυμία νὰ ξεχαστοῦν τὰ παλιά. Δὲν τὸ θέλησαν, καὶ δὲν εἶναι στὸ φυσικὸ τους νὰ τὸ θελήσουν αὐτό. Βαλθήμανε λοιπὸν νὰ τὸ πνίξουν αὐτὸ τὸ στοιχεῖο. Ἄν δὲ σώνουνε τὰ τούρκικα μέσα, θὰ δοκιμάσουνε ρούσικα. Τὰ δοκιμάζουνε κιόλας.

Μὲ τὸ Τούρκικο Σύνταγμα ἀρχίζει στὴν ἱστορία μας μεγάλος φυλετικὸς ἀγώνας ποὺ θάποφασίση ποιὰ ἀπὸ τίς δυὸ φυλὲς θὰ ζήση στὰ μέρη μας. Ὡς τώρα ἡ τούρκικη ἢ πολιτικὴ εἶταν ἡ πολιτικὴ τῆς ἀλυσίδας, ἀλυσίδας ὅμως μακρινῆς ποὺ μᾶς ἄφινε καὶ σαλεύαμε. Τώρα ἡ πολιτικὴ τῆς εἶναι τὸ φειδένιο τὸ σφιχταγκάλιασμα. Θέλει δὲ θέλει, θάρχιση ὁ στερνὸς ὁ ἀγώνας. Ἄρχισε κιόλας. Τὴ ζωὴ του

κανέννας δέν τή δίνει ἀπάλευα. Προφητείες ἐδῶ δὲ χρειάζονται. Μήτε σώνει νά παρηγοριόμαστε μὲ τὴν ἰδέα πὼς θὰ ξαναζήσῃ ὁ Ἑλληνισμός καὶ μὲ τοὺς Νεότουρκους, ὅπως ξανάζησε μὲ τοὺς παλιούς ἐχθρούς καὶ κατακτητῆδες του. «Τοῖς φρονίμοις ὀλίγα». Ὁ ἀγώνας αὐτὸς εἶναι ὁ στερνός μας ἀγώνας.

ΤΟΥΡΚΟΜΕΡΙΤΗΣ

ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΚΡΙΤΙΚΗ

Συχνὰ βλέπω στὶς ἐφημερίδες καὶ τὰ περιοδικὰ κριτικὰ γιὰ τὰ διάφορα μουσικὰ ἔργα καὶ τοὺς συνθέτες.

Πολλοὶ εἶναι ἐκεῖνοι πού ἔχουν τὴ φιλοδοξία νὰ τοὺς λέμε μεγάλους κριτικούς. Οἱ περισσότεροὶ εἶναι φιλόλογοι καὶ νομίζουνε ὅτι μποροῦνε νὰ μᾶς κρίνουν ἕνα μουσικὸ ἔργο μὲ τὴν ἴδια ἐπιβολὴ πού μᾶς λένε καὶ τὴ γνώμη τους καὶ γιὰ ἕνα μικρὸ ρομάντο ἐπιφυλλίδας καθημερινῆς ἐφημερίδας.

Τὸ κυριῶν εἶναι ὅτι μεγάλοι φιλόλογοι διαρκῶς σκοπάζουν μὲ τὴ μανία πού ἔχουν νὰ κρίνουν καὶ τίς ἄλλες τέχνες καὶ μᾶς γράφουν παραξένα πράματα γιὰ τὴ μουσική.

Μερικὰ παραδειγματα θὰ σᾶς ἀποδείξουνε ἕα-στερα τὴ γνώμη μου.

Ὁ Οὐγκὼ μᾶς ἔδωσε ἕναν παραξένο ὄρισμό γιὰ τὴ μουσική: «La musique est le moins désagréable des bruits...»

Ἄπορῶ πὼς ὕστερα ἀπὸ ἀφτό, ἔγραψε τόσο ὁμορφα λόγια γιὰ τὸν Παλεστρίνα, τὸ Μότσαρτ, πού τὸν φανταζεταὶ ὅς ἐστι πηγὴ, καὶ τὸν Γκλουκ ὁ δάσος.

Ὁ φιλόσοφος Ρουσό (πού ἔγραψε καὶ ἕνα μικρὸ μελόδραμα *Le devin du village*) γράφει γιὰ ἕνα δραματικὸ ἔργο τοῦ πατέρα τῆς ἀρμονίας Ραμώ: «Φαντάσου ἕναν τρομερὸ θόρυβο, ἕνα ἀδιάκοπο μουρμουρητὸ χωρὶς ἀρχὴ καὶ τέλος πού κάνουν τὰ χόρδινα ὄργανα, ἤχους χωρὶς σκοπὸ... κτλ. Δέν μπορῶ νὰκούσω ἕνα τέταρτο τῆς ὥρας ὅλο ἀφτό τὸ πανδακιδιὸν καὶ νὰ μὴ μὲ πιάσῃ τρομερὸς πονοκέφαλος.»

Ὁ Γκαίτε ἔλεγε στὸν Ἐκερμαν πὼς δὲ νοιώθει δὲν ἡ τέχνη τοῦ Μότσαρτ εἶναι μεγάλη. Γιὰ τὸν Μπετόβεν ποτὲ του δὲν εἶπε ἕναν καλὸ λόγο, δὲν εἶχε ἐμπιστοσύνη στὴ διονυσιακὴ μουσική, πού τοῦ ἐτάραξε τὴ Γαλήνη πού ἀπόχτησε ὕστερα ἀπὸ τὸς καὶ τὸς κόπους.

Γιὰ τὸν Μπέρλιζ ἔγραψαν οἱ κύριοι κριτικοὶ τῆς ἐποχῆς του φοβερὰς κριτικὰς καὶ βρισιὰς, καὶ τὸν ἐπολέμησαν φοβερὰ: ὁ Κερουμπίνης πού εἶτανε τότε διευθυντὴς τοῦ Κονσερβατοῦρ τοῦ Παρισιοῦ ὅταν ἄκουσε τὴ «Φανταστικὴ συμφωνία» τὸν ἔλεγε τρελλό!

Γιὰ τὸ μεγάλο μουσικὸ τῆς Γαλλίας τὸ Φράνκ κανέννας κριτικὸς τῆς ἐποχῆς του δὲν ἐπρότεξε τὸ ἔργο του: οἱ μουσικοὶ τότε κατάτρεχαν καὶ οἱ κριτικοὶ ἔλεγαν πὼς ὁ Φράνκ δὲν ἔγραφε μουσικὴ ἀλλὰ μαθηματικούς συνδυασμούς καὶ χωρὶς κανένα ἐνδιαφέρον. Ὁ Φράνκ πέθανε σκεδὸν ἀγνωστος καὶ φτωχός. Καὶ οὔτε ἕνα στεφάνι δὲν τοῦστελε ἡ Γαλλικὴ Κυβέρνηση. Σήμερα ὅλοι οἱ ἐχθροὶ του παρυσιαστικὰ μαθητῆδες του! Μονάχα ἕνας ἀληθινὸς μαθητῆς του, ὁ Ντεντή, ἐφρόντισε γιὰ τὸ ἔργο του, ἔγραψε μελέτες, καὶ τὸ ἔργο τοῦ δασκάλου του μερὰ τὴ μερὰ πλαταίνει καὶ μᾶς δείχνει πὼς ὁ Φράνκ εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς μεγαλήτερος συνθέτες τοῦ αἰῶνα μας. Ὁ Σέν-Σκένς ἀπὸ ζούλια γυρεύει μὲ μερικὰ ἄλλα ἄρθρα νὰ ἐθεωρήσῃ τὸ Φράνκ καὶ μᾶς λέει τὰ ἔργα του σκοτεινά!

Ὁ Φράνκ ἐγείνει ἀθανάτος μὲ τὴ μουσικὴ του, ἐνῶ ὁ Σέν-Σκένς πού ἔχει τὴν εὐτυχία νὰ καμαρώνῃ ζωντανός τὸ ἔγαλμά του γλήγορα θὰ ξεχαστῇ μὲ ὅλα του τὰ μπιχλιμπίδια, — καὶ θὰ περῇ τὴ θέση πού τοῦ πρέπει γιὰ τὴ «Συμφωνία του μὲ τὸ δόγανο.»

Σὲ πολὺ μικρότερο βαθμὸ στὴν Ἑλλάδα γίνεται τὸ ἴδιο μὲ τὸν κ. Σαμάρκ, πού καθὲ τόπο διαβάζω γι' αὐτὸν ὕμνους καὶ θούρια σὲ μερικὰς μεγάλους ἐφημερίδες τῆς Ἀθήνας καὶ πού ἔχει τὴσὴ σχέση μὲ τὴ σοβαρὴ μουσικὴ, ὅση ἔχει καὶ ὁ κ. Ικκωιδῆς μὲ τὴ ζωγραφικὴ.

Ἐδιαβάσα τελευταία στὴ «Νέκ Ἑλλάδα» μερικὰ σχολολογήματα γιὰ τὴ μουσικὴ μας τοῦ κ. Νικολάου, καὶ λυπᾶμαι πού ἕνας τραγουδιστῆς μὲ μεγάλο ταλέντο γελοιοποιεῖται σήμερα γράφοντας μουσικὰς κριτικὰς. Φαίνεται πὼς ὁ κ. Νικολάου νοιώθοντας πὼς μπορεῖ νὰ χάσῃ τὴ φωνὴ του μὲ τὸν καιρὸ, φιλοδοξεῖ τὴ θέση τοῦ κριτικοῦ. Μὰ ἐπάτησε στὴν πῆτα!

Γιὰ νὰ ξανάρθω στὸ θέμα μου, ὁ Τολστόϊ ἐγράψε τὴ «Σονάτα στὸν Κρόϊτजर» ἔργο ὁμορφο, ὁ τίτλος ὅμως μποροῦσε καὶ νὰ λείψῃ. Μὲ τὰ λίγα λόγια πού γράφει γιὰ τὴν περίφημη σονάτα μᾶς δείχνει πὼς δὲν κατάλαβε τίποτε (μᾶς λέει πὼς τὸ *andante* ἔχει κοινὰς βαριατσιόνες καὶ πὼς τὸ *Finale* εἶναι χωρὶς δύναμη!)

Ὁ τίτλος εἶτανε δοξασμένος, θὰ ἔκανε ἐντύ-